

จุดกำเนิดของวัดราชบัลลังก์ จุดเริ่มต้นของวีรบุรุษกู้แผ่นดิน

ในสงครามครั้งเสียดกรุงศรีอยุธยาพุทธศักราช ๒๓๑๐ พม่าได้ทำสงครามข้ามปี ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๓๐๘ โดยยกทัพเข้ามาทางทิศเหนือจากเมืองเชียงใหม่ทัพหนึ่ง และจากเมืองทวายทางทิศใต้ อีกทัพหนึ่ง เพื่อเข้าล้อมตีกรุงศรีอยุธยา หัวเมืองภายนอกหาผู้ต่อสู้ด้านทานมิได้ ทัพพม่าจึงเที่ยวปล้นสะดมกวาดต้อนผู้คนและเคลื่อนทัพเข้ามาประชิดพระนครโดยลำดับ โดยตั้งค่ายใหญ่ขึ้นที่โพธิ์สามต้น ฝ่ายสยามได้เกณฑ์กำลังหัวเมืองมาป้องกันรักษาพระนคร และข้ามออกไปตั้งค่ายรักษาพระนครทุกด้าน แต่ไม่สามารถเอาชนะแก่พม่าได้ จนถึงฤดูน้ำหลาก พุทธศักราช ๒๓๐๕ ทัพพม่าที่เฝ้าล้อมพระนครอยู่มิได้ยกทัพกลับ ภายในพระนครจึงเกิดการขาดแคลนเสบียงอาหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ ประกอบกับการป้องกันพระนครซึ่งขาดผู้นำการรบที่เข้มแข็งอยู่แล้วจึงทำให้กลับอ่อนแอลงไปอีก

ในครั้งนั้นพระยาตากสิน ลงมาช่วยราชการป้องกันพระนคร ปราบก๊กฝีมือรบเข้มแข็งจึงได้เลื่อนตำแหน่งเป็นพระยาวชิรปราการ เจ้าเมืองกำแพงเพชร แต่ยังไม่ทันขึ้นไปรับตำแหน่ง เมื่อทัพพม่าเข้ามาประชิดพระนคร พระยาตากสินอยู่รักษาค่ายพิชัย เล็งเห็นว่าจะไม่สามารถรักษาพระนครไว้ได้ เมื่อสิ้นฤดูน้ำแผ่นดินแห้ง จึงรวบรวมสมัครพรรคพวกไพร่พลทหารชาวสยาม-จีนกว่า ๑,๐๐๐ คน เป็นกองทัพหลอกล่อเข้าศึกตีฝ่าวงล้อมของพม่าออกมาเมื่อวันที่ ๓ มกราคม พุทธศักราช ๒๓๑๐ ก่อนเสียดกรุงศรีอยุธยา ๑ เดือน

พระยาตากสินจึงมีนำไพร่พลมุ่งหน้าไปทางตะวันออก หลอกล่อเข้าศึกให้ติดตามไป ผ่านแขวงเมืองนครนายก ปราจีนบุรี แล้ววกสู่หัวเมืองชายทะเลมาทางแขวงเมืองฉะเชิงเทราและเมืองชลบุรี ระหว่างทางได้ปะทะรบมีชัยต่อทัพพม่า ซึ่งติดตามไปหลายครั้ง จึงมีผู้นิยมเลื่อมใสเข้ามาสวามิภักดิ์เป็นพวกด้วยเป็น

จำนวนมาก ทำให้สามารถรวบรวมไพร่พล ช้างม้าพาหนะ อาวุธยุทโธปกรณ์ จากนั้นพระยาตากสินจึงชี้ช้างพลายพร้อมไพร่พลยกทัพมุ่งหน้าสู่เมืองระยอง ณ ที่นั่น ได้ตั้งค่ายพักที่วัดลุ่ม (วัดลุ่มมหาชัยชุมพล) พระระยองบุญเมืองให้การต้อนรับประหนึ่งว่าแม่ทัพเดินทางผ่านมา จึงนำเสบียงอาหารมาเลี้ยงดูกองทัพ แต่หาได้ยินยอมให้กองทัพเข้าเมืองไม่ คณะกรรมการเมืองระยองโดยเฉพาะขุนรามหมื่นช่อง เห็นว่าพระยาตากสินทิ้งค่ายวัดพิชัยหนีเอาตัวรอด ผิดพระราชอัยการศึก อีกทั้งกรุงศรีอยุธยายังไม่ได้เสียดินให้แก่ม้า การอ่อนน้อมเข้าด้วยกับพระยาตากสินครั้งนี้เท่ากับเป็นกบฏต่อราชธานี จึงวางแผนโจมตีค่าย ความลับดังกล่าวได้ล่วงรู้ถึงพระยาตากสิน จึงสั่งการให้ไพร่พลตั้งค่ายขุดคูล้อมและขวางหนามป้องกันตามธรรมเนียมการตั้งค่ายศึก และเรียกให้พระระยองบุญเมืองเข้าปรึกษาหารือที่ค่ายวัดลุ่ม พระระยองบุญเมืองไม่ทราบถึงความลับล่วงรู้ไปถึงพระยาตากสินแล้ว ยอมเข้าไปพบที่ค่ายจึงถูกจับตัวจองจำไว้พลบค่ำวันเดียวกัน เหล่ากรรมการเมืองระยองนำกำลังไพร่พลเข้าปล้นค่ายวัดลุ่มก็พบว่าค่ายวัดลุ่มของพระยาตากสินได้เตรียมการป้องกันไว้อย่างแน่นหนาแล้ว เมื่อกรรมการเมืองระยองที่ไม่ยอมอ่อนน้อมถูกตีแตกหนีไป พระยาตากสินจึงยกทัพเข้าเมืองระยอง ต่อมาพระยาตากสินคิดเกลี้ยกล่อมขอเมืองจันทบูร (จันทบุรี) เข้าเป็นกำลัง แต่เจ้าเมืองจันทบูรนั้น ไม่ยอมอ่อนน้อมเพราะสำคัญผิดคิดว่าพระยาตากสินทัพ

ขุนรามหมื่นช่องได้หลบหนีไปตั้งค่ายช่องสุ่มกำลังพลบริเวณเมืองแกลง ที่บ้านประแส แขวงเมืองจันทบูร เกลี้ยกล่อมชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง คือ บ้านไร่ บ้านกรำ บ้านประแส เมืองแกลง นับวันมีกำลังแข็งแกร่งมากขึ้นนับว่าได้รับการหนุนหลังจากเจ้าเมืองจันทบูร ในเดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๓๑๐ พระยาตากสินจึงยกกองทัพจากเมืองระยองไปปราบกองกำลังของขุนรามหมื่นช่องที่บ้านประแส ในการต่อสู้กับกองกำลังของขุนรามหมื่นช่องในครั้งนั้น พงศาวดารกล่าวว่า “รบกันถึงขั้นตะลุมบอนพันแทง” แสดงว่ามีผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมากในสมรภูมิลครั้งนั้น ซึ่งที่ตั้งสมรภูมิก็คือ ท่งพลงบ้านทะเลน้อย (บ้านทะเลน้อย-บ้านตรอกตากสิน) กองทัพพระยาตากสินไล่ตามกองกำลังของขุนรามหมื่นช่องจนถึงบ้านประแสจนได้รับชัยชนะ ขุนรามหมื่นช่องได้หนีไปพึ่งเจ้าเมืองจันทบูร การรบครั้งนี้พระยาตากสินต้องสูญเสียไพร่พลอย่างหนัก สูญเสียทหารฝีมือดีที่ติดตามจากครั้งฝ่าวงล้อมออกจากกรุงศรีอยุธยา แต่ก็ได้ไพร่พล ครอบครัวยุคนชาวแกลงไว้จำนวนมาก และได้หัวหน้าที่เป็นกำลังสำคัญต่อมาของกองทัพภูษาดิหลาย คน หนึ่งในนั้นคือบิดาสุนทรภู่

พระยาตากสินได้สั่งให้ชาวบ้านฝั่งศพทหารจำนวนมาก และช่วยกันสร้างวัดขึ้นตรงบริเวณเนินเพียงแห่งเดียวของท่งพลง ซึ่งมีลักษณะโดยรอบเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมขัง เพื่ออุทิศแด่วีรกรรมของเหล่าเพื่อนทหาร ชาวบ้านเรียกกันต่อมาว่าวัดเนินสระ (วัดราชบัลลังก์) สันนิษฐานว่าช่วงเวลาการสร้างวัดนี้ขึ้นเป็นช่วงที่

ได้เสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่าแล้ว วัดเนินสระ (วัดราชบัลลังก์) จึงเป็นวัดที่สร้างขึ้นในช่วงแผ่นดินสุญเสียเอกราช สร้างในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อทางประวัติศาสตร์ของชนชาติสยามว่าจะคงอยู่หรือจะสูญสิ้น

หลังเสร็จสิ้นการปราบปรามขุนรามหมื่นช่องพระยาตากสินก็กลับมาตั้งหลักที่เมืองระยองและตั้งใจแน่วแน่ว่าจะรวบรวมทัพกอบกู้แผ่นดินขับไล่พม่า เพื่อประโยชน์สุขแก่สมณพราหมณาจารย์และประชาราษฎร์ทั้งปวง ชาวเมืองระยองและแกลงจำนวนมาก จึงนิยมเลื่อมใสเข้ามาสวามิภักดิ์เป็นพวกเข้าร่วมในภารกิจกู้ชาติครั้งนี้ จึงได้เรียกขนานนามท่านว่าเจ้าตากตั้งแต่นั้นมา เดิมทีเจ้าตากต้องการจะใช้เมืองจันทบูรเป็นที่รวบรวมไพร่พลและตระเตรียมการทัพเข้าไปช่วยเหลือป้องกันกรุงศรีอยุธยา แต่พอทราบข่าวว่ากรุงศรีอยุธยาได้เสียให้แก่พม่าแล้ว สถานภาพของกองทัพเจ้าตากจึงกลายเป็นกองกำลังกู้ชาติโดยปริยาย

เมืองจันทบูรเป็นเมืองใหญ่กว่าทุกเมืองที่ตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งตะวันออก เป็นเมืองที่ตั้งห่างไกลไม่ได้รับความบอบช้ำจากสงคราม มีป้อมปราการที่แข็งแรง มีอาวุธยุทธภัณฑ์ มีกำลังคนชาวสยาม มีชุมชนชาวจีน มีเสบียงอาหารสมบูรณ์ มีทรัพยากรไม้ มีช่างต่อเรือสำเภาชาวจีน ที่สำคัญเป็นเมืองที่สามารถติดต่อกับพ่อค้าสำเภาจีนเพื่อส่งข่าวขอความช่วยเหลือไปยังจีนแผ่นดินใหญ่ และจัดซื้อจัดหาอาวุธยุทธภัณฑ์จากพ่อค้าต่างชาติได้สะดวก เจ้าตากทรงมองเห็นว่ากองทัพเมืองจันทบูรเข้มแข็งมากการที่จะตีหักเอาเมืองคงยากยิ่ง เจ้าตากเกลี้ยกล่อมเจ้าเมืองจันทบูรอยู่นานเห็นไม่เป็นผลสำเร็จ เนื่องจากเจ้าเมืองจันทบูรทำตัวเป็นปฏิปักษ์ ในเดือนมิถุนายน พุทธศักราช ๒๓๑๐ เจ้าตากทรงช้างพระที่นั่งพังคีรีกูญชรพร้อมด้วยพลทหารแควดล้อมหน้าหลังยกทัพออกจากเมืองระยองมาตั้งค่ายพักที่วัดเนินสระ (วัดราชบัลลังก์) เมืองแกลง ณ ที่แห่งนี้ เจ้าตากได้ทำพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์เพื่อที่จะกอบกู้บ้านเมืองกอบกู้แผ่นดิน และเป็นนิมิตหมายอันดีในการที่จะเริ่มต้นภารกิจแรก ซึ่งเป็นภารกิจชี้ชะตา ซึ่งเป็นชี้ตายที่สุดครั้งหนึ่ง นั่นคือ “การทูปหม้อข้าวหม้อแกงแล้วเข้าตีเมืองจันทบูร”

จากพระอารามหลวงยุคกรุงธนบุรี สู่วัดร้างยุคต้นรัตนโกสินทร์

วัดราชบัลลังก์ประดิษฐานาราม เรียกสั้นๆ ว่า “วัดราชบัลลังก์” หรือที่ชาวบ้านคนท้องถิ่นเรียกว่า วัดทะเลน้อย ตามชื่อหมู่บ้านในปัจจุบัน (บ้านทะเลน้อย) เป็นวัดเก่าแก่ที่มีมาแต่ครั้งตอนเสียกรุงศรีอยุธยา เป็นสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทย ตลอดระยะเวลา ๒๐๐ ปีที่ผ่านมาแทบจะไม่มีผู้ใดรู้จัก สถานที่ซึ่งเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อทางประวัติศาสตร์ของชนชาติสยาม สถานที่ซึ่งวีรบุรุษและเหล่าวีรชนนิรนามผู้กล้าจำนวนมาก ได้เข้าร่วมตัวกัน ร่วมอุทิศตนให้แผ่นดินเพื่อกอบกู้บ้านเมือง กอบกู้แผ่นดิน กอบกู้เอกราช กอบกู้อิสรภาพจากพม่าเข้าศึก

วัดราชบัลลังก์ประดิษฐาราม

พระครูสุตวรธรรม (เจ้าอาวาสวัดราชบัลลังก์ฯ)

วัดราชบัลลังก์ ปัจจุบันตั้งอยู่ที่บ้านทะเลน้อย ติดกับบ้านตรอกตากสิน ซึ่งตรงตำแหน่งที่ตั้งน่าจะเรียกว่าบ้านตรอกตากสิน ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง สันนิษฐานว่าแรกเริ่มเป็นวัดที่พระเจ้าตากสินโปรดให้ชาวบ้านช่วยกันสร้างขึ้น เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับทหารที่เสียชีวิตในวีรกรรมทุ่งพลง บ้านทะเลน้อย ในครั้งก่อนจะเข้าตีเมืองจันทบุรี ราวปี พ.ศ.๒๑๑๐ ในช่วงที่เสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่า บริเวณที่ตั้งของวัดมีลักษณะเป็นเนินสูงเพียงแห่งเดียว ของทุ่งพลง ซึ่งมีสภาพเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมขัง ไม่ไกลทางทิศตะวันออกของวัดติดกับแม่น้ำประแส ซึ่งสามารถเดินทางด้วยเรือออกสู่ปากอ่าวไทยได้ หลังจากที่พระเจ้าตากสินได้ปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์แห่งกรุงธนบุรี ทรงสถาปนาเป็นพระอารามหลวง มีพระภิกษุสงฆ์จำพรรษา มีพระผู้ใหญ่หลายรูปได้รับสมณะศักดิ์ในตำแหน่งสำคัญ วัดเนินสระตลอดรัชสมัยของพระองค์ จึงนับว่าเป็นวัดที่มีความเจริญรุ่งเรืองและงดงามวัดหนึ่งในยุคนั้นๆ จวบจนถึงปี พ.ศ. ๒๑๒๕ สิ้นยุคสมัยกรุงธนบุรี หลายสิ่งหลายอย่างเริ่มเปลี่ยนไป

วัดเนินสระ (วัดราชบัลลังก์) ณ บ้านตรอกตากสิน ซื่อนี้สถานที่นี้ตลอดระยะเวลา ๒๐๐ ปีที่ผ่านมาแทบจะไม่มีใครรู้จัก เนื่องจากไม่มีบันทึกในพงศาวดารประวัติศาสตร์ เนื่องด้วยสถานที่นี้เก็บงำความบางอย่างที่คนรุ่นหลังอาจจะไม่มีทางได้รู้ ฉะนั้น เป็นเรื่องยากที่จะหาข้อมูลอะไรมาบรรยายถึงประวัติความเป็นมาของวัด ซึ่งอยู่ในสายตาของต้นราชวงศ์จักรีมาโดยตลอด

ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๑๒๕ สิ้นยุคกรุงธนบุรี นักรบภูษาดิชาตชาวตะวันออก จากเมืองชลบุรี ระยอง แกลง จันทบุรี และตราด ซึ่งติดตามรับใช้พระเจ้าตากสิน เดินทางกลับบ้านเกิด เพื่อประกอบอาชีพตามเดิม บ้างก็ถือศีลกินเจ บ้างก็ออกบวชตลอดชีวิต หนึ่งในนั้น คือ บิดาของสุนทรภู่ ซึ่งเป็นคนบ้านกร่ำ เมืองแกลง

ปี พ.ศ. ๒๑๕๐ ยุคสมัยรัชกาลที่ ๑ สุนทรภู่ ขณะนั้นอายุราว ๒๐ ปี ได้รับคำสั่งจากเจ้านายชั้นสูงวังหลังให้รีบออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปเมืองแกลงด้วยภารกิจบางอย่าง บังเอิญครั้งนั้นสุนทรภู่ได้เขียนนิราศขึ้นเป็นครั้งแรกในชีวิตนั่น คือ “นิราศเมืองแกลง” เพื่อเป็นการขอโทษหญิงสาวคนรักที่ต้องจากไปโดยไม่ทันลา ในนิราศเมืองแกลงได้บรรยายความนัยไว้หลายอย่าง ซึ่งพอเข้าใจได้ว่าสุนทรภู่เดินทางมา

ปฏิบัติราชการ (ลับ) ที่เมืองแกลง ณ วัดเนินสระ (วัดราชบัลลังก์) และอยู่ถือศีลกินเจร่วมทำบุญกับบิดาซึ่งเป็นพระสังฆาธิการเมืองแกลง ในพิธีสวดบำเพ็ญกุศลงานศพงานหนึ่งเป็นเวลาร่วม ๓ เดือน

มีหลักฐานทางชื่อสถานที่ ตำแหน่งที่ตั้ง โบราณสถาน และโบราณวัตถุหลายอย่างซึ่งทำให้สามารถสันนิษฐานได้ว่าที่วัดเนินสระ (วัดราชบัลลังก์) เคยมีผู้คนอาศัยอยู่มากมาย ดูได้จากข้าวของเครื่องใช้ ถ้วยชามเบญจรงค์ ถ้วยชามสำหรับจิ้นลายครามเก่าแก่ที่ทางวัดยังคงเก็บรักษาอยู่ ซึ่งเดิมที่มีจำนวนมากหลายพันใบ ท่วงปลงเป็นทุ่งที่กว้างใหญ่ มีสภาพเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมขัง ซึ่งชาวบ้านทำนากัน สมัยก่อนคงจะมีประชากรมากพอสมควร ขุดดินลึกลงไปประมาณ ๑ สอก หรือบางแห่งไม่ถึง ๑ สอก เสียด้วยซ้ำ จะมีเปลือกหอย เปลือกข้าว ทุกตารางนิ้วก็ว่าได้ เพราะว่าเคยเป็นทะเลมาก่อน คำว่าปลง เป็นภาษาพื้นบ้านของชาวเมืองแกลงดั้งเดิมซึ่งมีเชื้อชาติของ หมายความว่าสภาพบริเวณที่พื้นดินด้านบนแข็งด้านล่างลึกลงไปเป็นหล่ม มีลักษณะเป็นดินโคลนชุ่มด้วยน้ำ ในบางส่วนมีดินดุคกล่าวคือ เมื่อคนย่างเท้าเหยียบดินบริเวณนั้นเท้าจะจมโคลน ในยุคนั้นพื้นที่บริเวณทุ่งปลง มีวัดเนินสระ (วัดราชบัลลังก์) อยู่เพียงวัดเดียว ทางทิศตะวันตกของวัดประมาณ ๔ กิโลเมตร มีชุมชนซึ่งผู้คนพักอาศัยอยู่มากมาย ชาวบ้านเรียกสถานที่นี้ว่า “วังหว่า” (บ้านวังหว่า) เส้นทางเดินทางระหว่างวังหว่าไปยังวัดเนินสระ (วัดราชบัลลังก์) (บ้านทะเลน้อย) ชาวบ้านเรียกพื้นที่ตรงนั้นว่า ตรอกวัด หรือตรอกตากสิน (บ้านตรอกตากสิน) และทางทิศใต้ของวังหว่าประมาณ ๑ กิโลเมตร คือ วัดป่ากร่ำ (บ้านกร่ำ) ซึ่งเป็นวัดที่บิดาของสุนทรภู่เป็นเจ้าอาวาส ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของวัดประมาณ ๓ กิโลเมตร เป็นวัดปลงช้างเผือก (บ้านปลงช้างเผือกและบ้านศาลาอกแตก) ทางทิศตะวันออกของวัดประมาณ ๕๐๐ เมตร เป็นแม่น้ำประแส ซึ่งสามารถเดินเรือประมาณ ๘ กิโลเมตร ออกสู่อ่าวไทยได้เหล่านี้คือ ชื่อสถานที่แวดล้อมและบริเวณตำแหน่งที่ตั้งของวัดเนินสระ (วัดราชบัลลังก์)

พระอุโบสถเก่าแก่อายุกว่า ๒๐๐ ปี (ด้านข้าง)

พระอุโบสถเก่าแก่อายุกว่า ๒๐๐ ปี (ด้านหน้า)

สิ่งก่อสร้างโบราณสถานที่ยังคงเหลืออยู่ คือ พระอุโบสถเก่าและเจดีย์เก่าแก่พระอุโบสถเก่าสร้างขึ้นในสมัยขึ้นในสมัยกรุงธนบุรี เป็นผนังก่ออิฐถือปูน ชุ่มประคูดหน้าต่างปูนปั้นประดับด้วยกระเบื้องด้วยลายคราม กล่าวได้ว่าเป็นผลงานสถาปัตยกรรมวัดกึ่งไทยกึ่งจีนที่วิจิตรงดงามมากแห่งหนึ่งในยุคนั้น

ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปเก่าแก่ปางมารวิชัยทำด้วยโครงหวายฉาบปูนเป็นพระประธาน (หลวงพ่อโครงหวาย) เชื่อกันว่าสร้างโดยพวกมอญอพยพที่เมืองราชบุรี (เกาะมอญ) สมัยปลายกรุงศรีอยุธยา ซึ่งมีช่างมอญผู้มีฝีมือเป็นผู้ริเริ่มสร้างพระพุทธรูปโดยใช้หวายเส้นใหญ่สานเป็นโครงสร้างและใช้หวายเส้นเล็กสานเป็นรูปร่างแล้วใช้ปูนเปลือกหอยโบกทับโครงหวายแล้ว

ค่อยตกแต่งใหม่อีกครั้ง เดิมที่วัดเนินสระ (วัดราชบัลลังก์) มีโรงเรียนช่าง โรงทึบ ศาลาเปรียญ และกุฏิสงฆ์ สร้างด้วยเสาไม้ตะเกราขนาดใหญ่ยาวกว่า ๑๐ เมตร เป็นจำนวนนับร้อยเสา แต่ละต้นเหลาโดยรอบขั้วมันจนเป็นเสากลมวาดลวดลายจิตรกรรมไทย เห็นได้ชัดว่าไม่ใช่วัดที่ชาวบ้านท้องถิ่นในยุคนี้จะทำได้

พระพุทธรูปโครงหวาย (องค์บน)

พระพุทธรูปโครงหวาย(ขณะชำรุด)

เจดีย์เก่าแก่อายุกว่า ๒๐๐ ปี

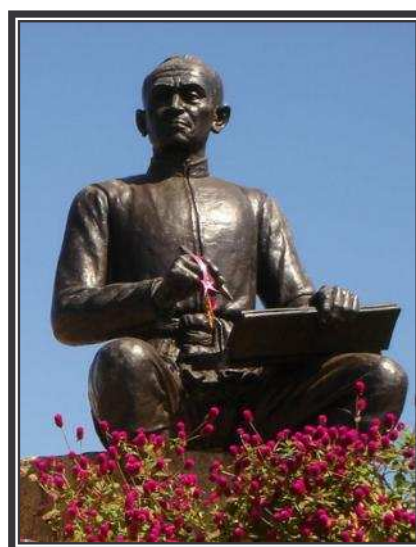
เจดีย์เก่าแก่สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นภายหลังพระอุโบสถ เจดีย์ทรงลังกาสูงกว่า ๑๐ เมตร เดิมมีเสาไม้สูงปลายยอดเสาเป็นตัวหงส์ประดับ จำนวน ๔ เสาตั้งอยู่ล้อมรอบเจดีย์ทั้ง ๔ ทิศ โบราณเคยมีป้ายเขียนไว้เป็นคำกลอน มีคนเก่าแก่จำได้เพียงบางส่วนของ “สี่เสานางกราบไหว้” ทั้งหมดจึงทำให้สันนิษฐานได้ว่าก่อนปี พ.ศ.๒๓๕๐ ทุ่งพลงต้องมีผู้คนอาศัยอยู่มาก แต่ภายหลังชาวบ้านเชื่อกันว่าเกิดโรคระบาด อหิวาตกโรค (ห่า) หรือไข้ทรพิษ (ฝีดาษ) ทำให้คนตายเป็นจำนวนมาก หรือ คนที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ล้วนตายจึงอพยพไปอยู่ที่อื่น วัดเนินสระจึงถูกปล่อยทิ้งร้าง มีหลักฐานอยู่ บ้างก็คือ มีกระดูกคนที่เผาในป่าช้ายังเหลืออยู่ บ้าง มีคนที่อาศัยอยู่ละแวกนั้นขุดพบ เมื่อขุดดินปลูกผักทำสวนครัว เพราะที่นั่นมิได้ทำนา ส่วนที่ต่ำลงไปเป็นที่นาทั้งสิ้น

ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสิน

ต้นข่อยที่ผูกข้างทรง

สุนทรภู่กับปฏิบัติราชการ (ลับ) ในนิราศเมืองแกลง เมื่อ ๒๐๐ ปีที่แล้ว

“จะกรวดน้ำว่าชันจนวันตาย แม่เจ้านายไม่ใช่แล้วไม่มา” นี่คือคำกล่าวของสุนทรภู่ในตอนต้นเรื่องของนิราศเมืองแกลง นิราศเรื่องแรกที่สุนทรภู่แต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๓๕๐ ในสมัยรัชกาลที่ ๑ (ครองราชย์ พ.ศ.๒๓๒๕ – ๒๓๕๒) สุนทรภู่เป็นกระฎุมพีผู้ดีชาวบางกอก เกิดในวังหลัง พ.ศ.๒๓๒๔ ยุคต้นแผ่นดินรัชกาลที่ ๑ บิดาสุนทรภู่เป็นคนบ้านกร่ำ เมืองแกลง เข้าร่วมรบในสงครามกู้ชาติกับพระเจ้าตากสิน เข้ารับราชการตลอดสมัยกรุงธนบุรีและช่วงต้นรัชกาลที่ ๑ ได้รับตำแหน่งพอควรถึงได้แต่งงานกับนางนมในวังหลัง นั่นคือมารดาสุนทรภู่ ราวปี พ.ศ.๒๓๓๐ บิดาสุนทรภู่เลิกรับราชการกลับบ้านเกิดทิ้งลูกทิ้งเมียไปบวชที่

วัดเมืองแกลง สุนทรภู่ขณะนั้นฟังจะเกิด การบวชของสุนทรภู่เกี่ยวข้องกับราชการ ไม่ทางตรงก็ทางอ้อมอยู่ในสายตาของรัฐสมัยนั้นตลอดเวลา ฉะนั้นการบวชของบิดาสุนทรภู่จึงไม่เกี่ยวกับการหย่าร้าง และไม่ได้หย่าร้างกับมารดาสุนทรภู่ เมื่อสุนทรภู่แต่งนิราศเมืองแกลงมีความวรรคหนึ่งกล่าวว่า “แม่เจ้านายไม่ใช่แล้วไม่มา”) แสดงว่าสุนทรภู่ไปเมืองแกลงตามรับสั่งทางราชการ (ลับ) ของเจ้านายชั้นสูงวังหลัง จึงไม่ใช่งานส่วนตัวและไม่เข้าไปเยี่ยมบิดา

สุนทรภู่ด้วยวัย ๒๐ เศษ ออกจากกรุงเทพฯ เดินทางไปเมืองแกลงคราวนั้น ในเดือน ๗ พ.ศ.๒๓๕๐ ด้วยเรือประทุนมีศิษย์แจวไป ๒ คน กับมีคนจี่ยาชาวเมืองระยองนำทางช่วยแจวไปอีก ๑ คน รีบออกเดินทางจนลืมนุ่ง และไม่ได้บอกลาหญิงคนรักชื่อจัน เมื่อสุนทรภู่ลงไปถึงเมืองระยอง คนจี่ยาที่นำทางไปถึงบ้านคนก็หลบเสีย สุนทรภู่ต้องพยายามถามหนทางจากชาวบ้าน เดินต่อไปจนถึงวัดที่บิดาบวชอยู่ ณ วัดป่ากร่ำเมืองแกลง ในนิราศได้กล่าวว่าตนต้องพลัดพรากจากบิดา ซึ่งต้องมาบวช

ถึงหย่อมย่านบ้านกร่ำพอคำพลบ	ประสบพบเฝ้าพงศ์พวงวงศา
ขึ้นกระฎี่ที่สถิตท่านบิดา	กลิ่นน้ำตาก็ไม่ฟังเฝ้าฝรั่งพราย
ศิโรราบกราบเท่าให้เปล่าจิต	รำคาญคิดอาลัยมิไคร่หาย
ชะรอยกรรมทำสัตว์ให้พลัดพลาย	จึงแยกย้ายบิตูราชญาติกา
มาพบพ่อท้อใจด้วยไกลแม่	ให้ตั้งแต่เศร้าสร้อยละห้อยหา
ชนนีอยู่ศรีอยู่ชยา	บิดามาอ้างว่างอยู่กลางไพร
ภูเขาวางทางกั้นอรัญเวศ	ข้ามประเทศทุ่งท่าชลาไหล
เดินกันดารปานปี่มจะบรรลัษ	จึงมาได้เห็นหน้าบิดาดัว

ในนิราศกล่าวว่าบิดาสุนทรภู่บวชมาแล้ว ๒๐ พรรษา จอมกษัตริย์เรียกขนานนามว่า เจ้าอารามอรัญธรรมรังสี ตันนิษฐานได้ว่าเห็นจะเป็นฐานานุกรมของพระครูธรรมรังสี ตันนิษฐานได้ว่าเห็นจะเป็นฐานานุกรมของพระครูธรรมรังสี เจ้าคณะเมืองแกลง

จอมกษัตริย์นมีสการขนานนาม	เจ้าอารามอรัญธรรมรังสี
เจริญพรตยศยังมิ่งโมลี	กำหนดยี่สิบาสถถาวร

ครั้งเมื่อสุนทรภู่เดินทางมาพบบิดา ปรากฏว่ามีชาวบ้านมารอด้อนรับเป็นจำนวนมาก แล้วสุนทรภู่ก็ลาบิดาเดินทางต่อไปยังบ้านพงค้อพบกับชาวบ้านที่เป็นเชื้อชาติชอง ไปพบกรมการที่บ้านดอนเค็ด แล้วเดินทางไปบ้านพงอ้อ (ทุ่งพลง) เป็นที่สุดท้ายของการเดินทางเพื่อไปค้นหาอะไรบางอย่างแต่ไม่พบ และดูเหมือนจะไม่พบผู้คนหลงเหลือแล้ว ซึ่งสุนทรภู่ได้กล่าวไว้ในนิราศว่า

แล้วไปบางทางเถื่อนบ้านพงอ้อ	ไม่เหลือหลอหลายตำแหน่งแสวงหา
จะเที่ยวดูผู้คนทำยาตา	ไม่เห็นหน้านี้กระทดสลใจ
ถึงคนผู้อยู่เถื่อนก็เหมือนเปลี่ยว	สันโดษเดี่ยวด้วยว่าจิตผิดวิสัย

เมื่อเสร็จภารกิจที่บ้านพงอ้อ สุนทรภู่ก็กลับมาพักกับบิดา สุนทรภู่กล่าวว่าการเดินทางมาแสนยากลำบาก มาถึงแล้วพบเห็นแต่ผ้าแพรดำไปทั่วไม่ต่างกับได้ห่มอยู่กับตัว สันนิษฐานได้ว่าที่เมืองแกลงมีงานศพใครบางคนที่ไม่ใช่ชาวบ้านธรรมดาสุนทรภู่อยู่ร่วมทำบุญถือศีลกับบิดา แล้วทุกเย็นก็มีพิธีสวด

มาyakเย็นเห็นแต่ผ้าแพรดำ	ได้ห่มกรำอยู่กับกายไม่วายตรง
อยู่บ้านกรำทำบุญกับบิดุเรศ	ถึงเดือนเศษ โศกชুবจนรูปผอม
ทุกคืนคำกำสรดสู้อดอม	ประณตน์อมพุทศคุณกรุณา
ทั้งถือศีลกินเพลเหมือนเช่นบวช	เย็นเย็นสวดศักราชศาสนา
พยายามตามกิจด้วยบิดา	เป็นฐานานุประเทศอธิบดี

สุนทรภู่อยู่ร่วมทำบุญกับบิดาจนถึงเดือน ๕ พ.ศ.๒๓๕๐ รวมเป็นเวลา ๑ เดือน เกิดเจ็บป่วยเป็นไข้ และทำให้สองหลานต้องทะเลาะกันจึงต้องขอลาบิดาเพื่อกลับกรุงเทพฯ

จนเดือนเก้าเข้าค่ำยิ่งพร่ำฝน	ทุกตำบลบ้านกรำล้วนน้ำไหล
ยิ่งวังเหงาเศร้าชำระกำใจ	จนล้มไข้คิดว่ากายจะวายชนม์
ก็จนจิตคิดเห็นว่าเป็นเคราะห์	จึงจำเพาะหึงหวงพวงบุปผา
ต้องคร่ำครวญรวนอยู่คูเอกา	ก็เลยลาบิดุรงค์และวงศวาน

นิราศเมืองแกลง สุนทรภู่ตั้งใจแต่งเพื่อเป็นการขอโทษหญิงคนรักชื่อจัน ที่ต้องจากไปอย่างรีบด่วน โดยมีได้บอกลา ในนิราศบรรยายการเดินทางตั้งแต่ออกจากกรุงเทพฯ จนถึงเมืองแกลง ซึ่งใช้ระยะเวลารวม ๑๕ วันอย่างละเอียด พอถึงเมืองแกลงเมื่อบรรยายถึงการเดินทางไปบ้านพงอ้อ (ทุ่งพลง) กับหยุดดื่อกๆ และช่วงระยะเวลาที่ได้ร่วมทำบุญกับบิดาร่วม ๒ เดือนกลับไม่ได้บรรยายอะไรเลย มากล่าวอีกทีก็ตอนล้มเจ็บป่วยในช่วงเดือนสุดท้าย และมีสองหลานสาวมาคอยช่วยดูแลไข้และลาบิดากลับกรุงเทพฯ ต้องบอกว่าไม่น่าเชื่อที่นิราศเมืองแกลง ซึ่งแต่งเมื่อ ๒๐๐ ปีที่แล้ว สามารถบอกถึงเหตุการณ์สำคัญบางอย่างในอดีตที่เกิดขึ้นที่เมืองแกลง ณ ทุ่งพลง วัดเนินสระ (วัดราชบัลลังก์) ให้กับเราคนรุ่นหลังคนรุ่นปัจจุบันได้

นิราศเมืองแกลงแต่งมาฝาก	เหมือนจันหมากมิ่งมิตรพิสมัย
อย่างหมางมองข้องขัดตัดอาลัย	ให้ชื่นใจเหมือนแต่หลังมิ่งเกิดเอ๋ย

ที่มาของบัลลังก์พระเจ้าตากสิน ที่มาของชื่อวัดราชบัลลังก์

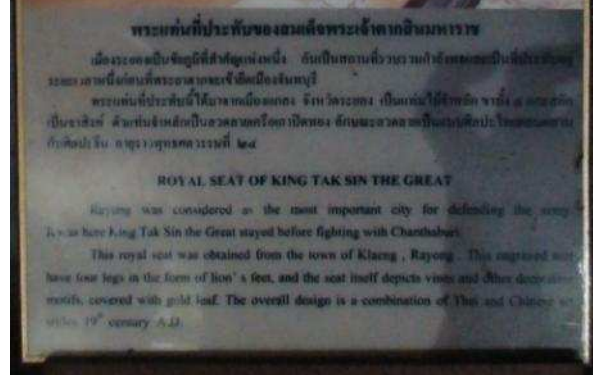
หลังจากเสียกรุงศรีอยุธยา ชาวบ้านที่อาศัยในบางกอก (กรุงธนบุรี – กรุงเทพฯ) ในยุคต้นๆ ก็คือชาวบ้านที่เคยอยู่กรุงศรีอยุธยา ซึ่งได้หลบหนีจากพม่า คนเหล่านี้ยังขวัญเสียจากกรุงแตกอีกทั้งเกิดการผลัดแผ่นดินใหม่อย่างกะทันหัน เหตุการณ์ต่างๆ นั้นเกิดขึ้นภายในระยะเวลาเพียง ๑๕ ปีเศษ เมื่อถึงแผ่นดินรัชกาลที่ ๑ คนสมัยก่อนจึงไม่กล้าออกพระนามพระเจ้าแผ่นดินจึงหันไปเรียกแผ่นดินแทน โดยเรียกแผ่นดินพระเจ้ากรุงธนบุรีว่า “แผ่นดินก่อน” เรียกแผ่นดินสมัยรัชกาลที่ ๑ ว่า “แผ่นดินต้น” พอขึ้นรัชกาลที่ ๒ ทุกคนก็พร้อมใจกันเรียกว่า “แผ่นดินกลาง” เมื่อถึงรัชกาลที่ ๓ ทรงวิตกกังวลว่าประชาชนจะเรียกรัชสมัยพระองค์ว่า “แผ่นดินปลาย” เป็นแน่แท้เห็นจะไม่เป็นมงคลต่อราชบัลลังก์เท่าไร จึงโปรดให้สร้างพระพุทธรูปขึ้น ๒ องค์ เป็นพระพุทธรูปยืนประดิษฐานอยู่ที่หน้าพระพุทธรูปหามณีรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) เป็นพระพุทธรูปแทนพระองค์รัชกาลที่ ๑ และ ๒ ถวายพระนามว่าพระพุทธรูปยอดฟ้าจุฬาโลกย์ และ พระพุทธรูปเลิศล้ำสุราลัย (นภาลัย) ประชาชนในรัชสมัยพระองค์ จึงขนานพระนามรัชกาลที่ ๑ ใหม่ว่า “พระพุทธรูปยอดฟ้าจุฬาโลกย์” และรัชกาลที่ ๒ ว่า “พระพุทธรูปเลิศล้ำสุราลัย (นภาลัย)” แต่ยังคงเรียกรัชกาลที่ ๓ ว่าพระเจ้าอยู่หัว (หรือคำอื่นที่คล้ายกัน สมเด็จพระพุทธรูปเจ้าอยู่หัว เป็นต้น) อย่างเดิม ครั้นถึงรัชกาลที่ ๔ จึงโปรดให้เรียกพระนามพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ ใหม่ว่า “พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว” โดยอนุโลมจากพระนามเดิมว่า “ทับ” ส่วนพระองค์เองใช้พระนามว่า “พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” โดยอนุโลมจากพระนามเดิมว่า “มงกุฎ”

พระธรรมเจดีย์ (อยู่) เกิดในรัชกาลที่ ๒ พ.ศ.๒๓๕๘ เป็นชาวเมืองแกลง จังหวัดระยอง อุปสมบทในรัชกาลที่ ๓ แล้วเข้าศึกษาพระปริยัติธรรมในกรุงเทพฯ อยู่ในสำนักสมเด็จพระพุฒาจารย์ (ฉิม) วัดโมลีโลกยาราม ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรมได้เป็นเปรียญ ๔ ประโยค และได้เป็นเจ้าอาวาสวัดโมลีโลกยาราม ราชวรวิหาร (วัดท้ายตลาด) ฝั่งธนบุรี ในยุคนั้น เชื่อกันว่าพระธรรมเจดีย์ (อยู่) ที่ชาวแกลงเรียกว่า “เจ้าอยู่” เป็นผู้นำบัลลังก์ที่ประทับของพระเจ้าตากสิน พร้อมด้วยคู่พระไทรปิฎกฉายรดน้ำ ๑ คู่ และพระพุทธรูปสถานด้วยโครงหวายฉาบปูน ๑ องค์ มาถวายที่วัดเนินสระ (วัดราชบัลลังก์) ในสมัยรัชกาลที่ ๓ บัลลังก์ที่ประทับของพระเจ้าตากสิน สันนิษฐานว่าเคยอยู่ในท้องพระโรง พระราชวังเดิม แต่เนื่องจากพระราชวังเดิมเป็นที่ประทับของพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูงมาโดยตลอด และได้มีการบูรณะปรับปรุงหลายครั้งหลายครา จึงเป็นไปได้ที่มีเจ้านายชั้นสูงในยุคสมัยรัชกาลที่ ๓ โปรดให้พระธรรมเจดีย์ (อยู่) ซึ่งมีบรรพบุรุษเป็นคนเมืองแกลง นำออกจากพระราชวังเดิมไปถวายที่วัดเนินสระ (วัดราชบัลลังก์) ด้วยเหตุผลบางอย่าง สมัยรัชกาลที่ ๓ พระองค์ทรงโปรดให้บูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามมากมายทั้งกรุงเทพฯ และฝั่งธนบุรี วัดที่สร้างขึ้นใหม่ในยุคนี้อาจมีสถาปัตยกรรมแบบกึ่งไทยกึ่งจีน แตกต่างจากยุคสมัยรัชกาลที่ ๑ และ ๒

อย่างเห็นได้ชัด วัดเนินสระ (วัดราชบัลลังก์) คาดว่า ได้ผ่านการบูรณปฏิสังขรณ์มาแล้วครั้งหนึ่งในสมัยรัชกาลที่ ๓ เมื่อถึงรัชกาลที่ ๔ พระองค์ทรงเปลี่ยนชื่อวัดวาอารามต่างๆ ในกรุงเทพฯ และฝั่งธนบุรีหลายแห่งนี้เองที่วัดเนินสระ (วัดราชบัลลังก์) ได้เปลี่ยนชื่อใหม่ โดยได้รับพระราชทานชื่อใหม่ว่า “วัดราชบัลลังก์ประดิษฐาราม” นับแต่นั้นเป็นต้นมา

บัลลังก์ที่ประทับของพระเจ้าตากสิน

ป้ายแสดงบัลลังก์

บัลลังก์จำลองขององค์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

สำหรับบัลลังก์ที่ประทับนั้น เมื่อ พ.ศ.๒๔๖๐ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ สมัยเมื่อมีสมณศักดิ์ที่พระญาณวราภรณ์ ตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลจันทบุรี ได้มาตรวจการคณะสงฆ์ และเมื่อมาถึงเมืองแกลงได้มาพักแรมที่วัดราชบัลลังก์ เพราะเป็นวัดที่เจ้าคณะแขวงประจำอยู่ ทางวัดได้นำบัลลังก์มาจัดเป็นอาสนะถวายการต้อนรับ

เมื่อสอบถามได้ความว่าเป็นบัลลังก์ซึ่งได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระองค์จึงไม่ยอมนั่ง ต้องจัดอาสนะให้ใหม่และปรารภว่าของนี้เป็นของพระเจ้าแผ่นดินไทยในอดีต น่าจะเก็บรักษาไว้ในสถานที่ที่เหมาะสม และถือว่าเป็นโบราณวัตถุที่สำคัญ จึงขอไปเก็บรักษาไว้ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรุงเทพฯ และเขียนแจ้งไว้ว่า “ได้มาจากเมืองแกลง” ส่วนตั้งรองพระบาทขึ้นบัลลังก์ ตู้อายรดน้ำ และพระพุทธรูปสถานด้วยโครงหวายฉาบปูน ยังคงอยู่ที่วัดราชบัลลังก์ ปัจจุบันวัดได้ถูกลดฐานะลงจากวัดอารามหลวงซึ่งเคยได้ชื่อว่าวัดราชบัลลังก์ประดิษฐาราม ลงเป็นวัดราษฎร์โดยเปลี่ยนชื่อเป็นวัดราชบัลลังก์ประดิษฐาราม และได้เรียกกันสั้นๆ ว่า วัดราชบัลลังก์ นั้นเอง